

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o rozvíjaní kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií v školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v školskom roku 2008/2009 v SR

Úloha so zvýšenou pozornosťou, s cieľom preveriť rozvíjanie kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií, sa sledovala pri tematických inšpekciách v základných školách (ZŠ) pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Školskí inšpektori navštívili **51** špeciálnych základných škôl (ŠZŠ) pre žiakov s mentálnym postihnutím (21,89 % zo ZŠ pre žiakov so ŠVVP). Štátnych bolo **50** škôl, **1** súkromná, navštevovalo ich **4 732** žiakov, ktorí sa učili v **561** triedach. Vyučovací jazyk v **46** školách bol slovenský, v **2** maďarský, v **3** školách slovenský a maďarský jazyk. Úloha sa spracovala na základe hospitácií na vyučovacích hodinách, informácií z dotazníkov pre riaditeľov škôl, rozhovorov.

V ŠZŠ sa celkove vykonalo **649** hospitácií, IKT využili na **67** vyučovacích hodinách (tabuľka 1). Na **1. stupni** sa hospitovalo na **239** vyučovacích hodinách, z toho na **19** hodinách sa využili IKT (v slovenskom jazyku a literatúre, matematike, vlastivede, individuálnej logopedickej starostlivosti). Na **2. stupni** sa hospitovalo na **410** vyučovacích hodinách, z toho na **48** hodinách využili učitelia IKT (v slovenskom jazyku a literatúre, matematike, vlastivede, prírodopise, fyzike, pracovnom vyučovaní).

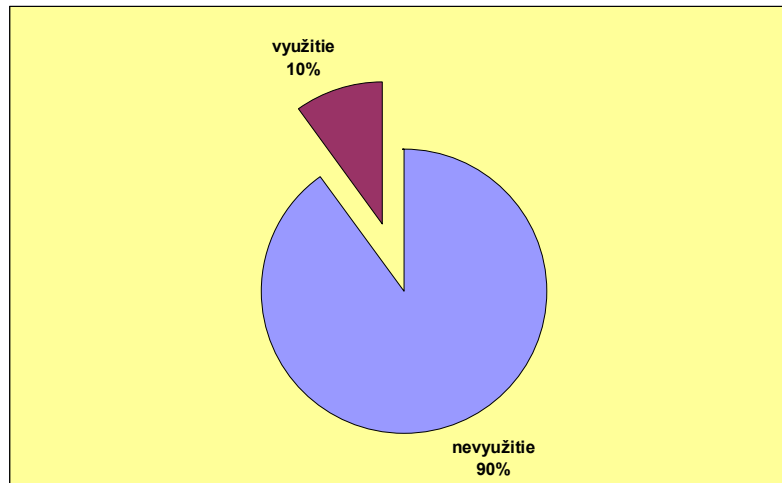
Tabuľka 1: Počet vyučovacích hodín s využitím IKT

Počet vyučovacích hodín s využitím IKT			
kraj	celkom	1. stupeň	2. stupeň
Bratislavský	4	0	4
Trnavský	4	0	4
Trenčiansky	2	0	2
Nitriansky	24	10	14
Žilinský	20	6	14
Banskobystrický	11	3	8
Prešovský	2	0	2
Košický	1	0	1
SR	68	19	49

V ŠZŠ sa celkove za SR informačné a komunikačné technológie **využili na 10 % vyučovacích hodín** (graf 1).

Na základe zistení z **hospitácií** vyplýva, že **učitelia** zadávali úlohy, ktoré si vyžadovali získanie dát alebo informácií z informačných a komunikačných zdrojov väčšinou na hodinách slovenského jazyka a literatúry a matematiky. Počítač sa im osvedčil na zmiernenie edukačných nedostatkov jednotlivcov, vyrovnávanie výkonov, diferenciaciu činnosti žiakov, rozvíjanie ich komunikačných zručností, sociálnych a digitálnych kompetencií. V niektorých školách mali vypracovaný plán používania počítačovej učebne, skutočné vyučovanie nezodpovedalo plánom, v tomto smere školy nemali pravidelný systém práce.

Graf 1: Využívanie IKT v SZŠ v SR

Žiaci prejavovali záujem o prácu s počítačom. Väčšinou vedeli ovládať PC, úspešné riešenie úloh bolo veľkou motiváciou. Práca s IKT bola pre nich zaujímavá, netradičná, edukačné programy doplnené obrázkami a hudbou ich podnecovali k aktívnemu záujmu o učenie sa. Uplatňované spôsoby práce im boli blízke a prispievali k zvyšovaniu ich zaujatia pre prácu na vyučovacej hodine.

1. stupeň

Učitelia **zadávali žiakom úlohy** na využitie IKT alebo získavanie informácií na **3 %** vyučovacích hodín. IKT používali v motivačnej časti a pri precvičovaní, upevňovaní učiva. Využívali vhodné edukačné programy. Jedna učiteľka pracovala so žiakmi aj s využitím interaktívnej tabule. Domáce úlohy, ktoré by si vyžadovali použitie počítača, žiakom nedali.

Väčšina žiakov dokázala podľa inštrukcií učiteľov **používať počítač**, pracovať so vzdelávacími programami. Najviac sa im darilo pri precvičovaní výslovnosti prostredníctvom edukačných programov v rámci individuálnej logopedickej starostlivosti. Získané poznatky **vedeli žiaci využiť v ďalšej práci** podľa pokynov učiteľov.

2. stupeň

Úlohy s využitím IKT **zadávali** učitelia na **7 %** vyučovacích hodín. IKT používali pri sprístupňovaní nového učiva, vo fáze jeho precvičovania, na opakovanie a upevnenie látky s následným riešením úloh, pri zisťovaní úrovne pochopenia, osvojenia základných poznatkov a overovaní splnenia stanovených cieľov. Niektorí učitelia úlohy nediferencovali, iní naopak. Umožnili žiakom prácu pri notebooku, pripravili pre nich vlastné prezentácie. Na 1 vyučovacej hodine dostali žiaci domácu úlohu s pripravenými materiálmi z IKT.

Praktické návyky a zručnosti v práci s IKT boli **primerané druhu a stupňu postihnutia** žiakov. Väčšina vedela pracovať **na základe priamych pokynov učiteľa**, využívali aj spoluprácu so spolužiakom. Práca s počítačom ich zaujímala, častejšie však bolo potrebné **sústrediť ich pozornosť** na činnosť, ktorú mali vykonávať. Žiaci, ktorí mali počítač aj doma, boli zručnejší. Pri práci s učebným programom potrebovali **individuálnu pomoc** učiteľa, či spolužiaka. Nie vždy vedeli zhodnotiť **správnosť použitých postupov**. Mali problémy s dodržiavaním správnych **termínov** pre jednotlivé pracovné operácie. Pracovali primeraným **tempom** a úlohy dokončili včas. Na niektorých hodinách **sa nedali posúdiť ich zručnosti**, žiaci **nepracovali s počítačom samostatne**, boli sústredení okolo jedného PC, s ktorým pracovala učiteľka. Získané informácie z IKT potom spracovávali vo dvojiciach, frontálne i individuálne, čo podporovalo ich aktívnu a tvorivú činnosť.

Približne tretina až väčšina žiakov vedela – primerane postihnúť – **využívať a spracovávať informácie** získané z internetu, edukačných programov, televízie, a to skôr v skupine ako samostatne. Pri vyhľadávaní nových poznatkov z internetu pracovali **iba za asistencie učiteľa**. Napr. žiaci 9. ročníka mali na hodine slohu vytvoriť poďakovanie ľubovoľnej osobe, do textu vkladali obrázky z internetu. Motiváciou pre tých, ktorí dokončili úlohu skôr, bola možnosť vyhľadať na internete, ako si vybaviť občiansky preukaz. Poznanky, ktoré si žiaci osvojili, aplikovali správne. V 3 – 4 školách žiaci po zadaní samostatných úloh pracovali jednotlivo alebo vo dvojiciach, bez systematickej pomoci vyučujúcich. Na 1 hodine prírodopisu na základe vstupných inštrukcií učiteľky sami vyhľadávali informácie o preberanom učive priamo z internetových portálov. Všetci **prejavili dostatok zručností** v samostatnom ovládaní PC, **čo dokazovalo, že sa s nimi v tejto oblasti systematicky pracuje**.

V 47 (92 %) školách zriadili **učebňu IKT** (tabuľka 2). Jedna škola s 3 triedami nemala počítačovú miestnosť z priestorových dôvodov, žiaci mali k dispozícii 3 počítače priamo v triedach. V 1 zo škôl sa počas inšpekcie počítačová miestnosť rekonštruovala, v ďalšej učebňu nezriadili, pretože PC odcudzili ešte pred ich nainštalovaním.

V jednotlivých ŠZŠ **pripadalo na 1 počítač 1 až 36 žiakov**, v priemere za SR **13** žiakov. Riaditelia škôl v dotazníkoch uviedli, že dostatok počítačov bol v **13** školách. Školám chýbali interaktívne tabule a edukačné programy vhodné pre žiakov s mentálnym postihnutím. Nedostatočné materiálo-technické vybavenie mali **alokované pracoviská**.

Tabuľka 2: Zdroje rozvíjania IKT

Zdroje rozvíjania IKT							
kraj	počet škôl				priemer PC na 1 žiaka	počet škôl vzdelávanie učiteľov v IKT	
	ŠZŠ	učebňa IKT		dostatok PC		áno	nie
		áno	nie				
Bratislavský	7	7	–	3	13	7	0
Trnavský	7	6	1	2	12	6	1
Trenčiansky	2	2	–	2	2	2	0
Nitriansky	7	7	–	2	9	7	0
Žilinský	5	5	–	2	9	4	1
Banskobystrický	14	14	–	2	10	13	1
Prešovský	6	4	2	0	24	6	0
Košický	3	2	1	0	24	0	3
SR	51	47	4	13	13	45	6

Všetky školy, ktoré učebňu IKT zriadili, ju využívali aj **mimo vyučovania**, a to najmä na činnosť **školského klubu detí (ŠKD)** a **záujmovú činnosť**. Pracovali v nej krúžky informatiky pre mladších a starších žiakov, fotografický krúžok. Počítače využívali pri tvorbe školského časopisu, na počúvanie hudby, na činnosť s naučnými CD nosičmi, na dopisovanie s družobnou školou v ČR, na získavanie informácií a materiálov potrebných na vyučovanie. Učebňu použili aj na skupinové zamestnania, doučovanie **v internáte** aj v ŠKD, záujmovú činnosť v rámci vzdelávacích poukazov.

Učebne využívali aj **zamestnanci školy** a **rodičia**. Počítače slúžili na samoštúdium, spracovanie prípravy na vyučovanie, tvorbu prezentácií a referátov, interaktívne školenia cez internet, na spracovávanie agendy školy, komunikáciu so zriaďovateľom, poisťovňami, inšpekciou a pod.

V 45 (88 %) kontrolovaných školách sa učitelia vzdelávali v oblasti práce s IKT. **Ďalšie vzdelávanie učiteľov** organizovali metodicko-pedagogické centrá, Infovek, Banskobystrický samosprávny kraj. Vzdelávacie inštitút ELFA spol. s r. o. zabezpečil preškolenie správcov sietí. Učitelia absolvovali rekvalifikačný kurz organizovaný Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, navštevovali školské výpočtové stredisko, e-learningové vzdelávanie STU Bratislava, kurzy akadémie vzdelávania. Riaditelia využívali vzdelávacie ponuky základných a stredných škôl s príslušným certifikátom a ďalších inštitúcií. Niektoré školy zabezpečovali vzdelávanie učiteľov aj prostredníctvom správcu siete, či informatika školy. Aktivity sa zameriavali napr. na využitie IKT vo vyučovacích predmetoch – funkčnú gramotnosť, výcvik na prácu s interaktívnou tabuľou alebo e-learningové vzdelávanie FIT učiteľa. Časť učiteľov sa vzdelávala individuálne.

Žiaci niekoľkých SZŠ v Bratislavskom, Trnavskom a Banskobystrickom kraji sa zúčastnili **súťaží**. Vedomosti a zručnosti v používaní IKT uplatnili v environmentálnych a vedomostných súťažiach organizovaných školami, tiež v súťaži o Bratislave a mestách Trnavského kraja. Ďalšia súťaž sa zameriavala na kresbu, rýchlosť a kvalitu prepisovania textu vo worde. Nitriansky kraj organizoval súťaž o najzaujímavejšiu prezentáciu, najkrajšiu fotografiu, školskú dopravnú súťaž, súťaž v objavovaní prírodného umenia, v aplikácii zručností pri komunikácii s kmeňovými detskými domovmi prostredníctvom e-mailu.

Vo výchovno-vzdelávacom procese sa IKT v SZŠ využili minimálne, celkovo na 10 % vyučovacích hodín (na 3 % hodín na 1. stupni, 7 % na 2. stupni). V 92 % škôl zriadili učebňu IKT. Na 1 počítač pripadalo v priemere 13, v jednotlivých školách až 36 žiakov. Učebne využívali školy aj mimo vyučovania, najmä na činnosť ŠKD a záujmovú činnosť, používali ich zamestnanci školy. V 88 % škôl sa učitelia ďalej vzdelávali v oblasti práce s IKT. Žiaci v 4 krajoch sa zúčastnili súťaží, na ktorých mohli preukázať zručnosti v používaní IKT.

Odporúčania:

riaditeľom špeciálnych základných škôl

- zabezpečiť v spolupráci so zriaďovateľom materiálno-technické podmienky na rozvoj kompetencií žiakov v oblasti IKT,
- využívať kompetencie získané na vzdelávaní vo výchovno-vzdelávacom procese,

učiteľom špeciálnych základných škôl

- viesť žiakov k rozvíjaniu IKT vo výchovno-vzdelávacom procese.